

Reactie op het “Wetsvoorstel passend onderwijs”

- de brief van de minister aan de 2^e kamer
- het wettelijk kader
- de taakstelling

A. De Zorgleerling

In haar brief heeft de minister het over “de zorgleerling”. Natuurlijk bedoelt de minister hier niet mee dat er zoiets als “*de zorgleerling*” bestaat, vermoeden wij! Het onderwijs is het immers al een aantal jaren gewend dat er *vier clusters van “zorgleerlingen”* bestaan. Maar zelfs binnen één (groep in een bepaald) cluster is iedere zorgleerling een andere, met soms hele verschillende behoeften. Maar toch: Bij de clusters 1 en delen van cluster 2 en 3 kan vaak wel gemakkelijk gedacht worden aan bepaalde aanpassingen, voorzieningen, waarbij de meeste leerlingen baat hebben, maar dit gaat het minst op bij de leerlingen uit cluster 4!

*In cluster 4 gaat het om kinderen met ernstige sociaal-emotionele en/of psychiatrische problematiek. Met deze groep leerlingen (gediagnosticeerd of niet) houdt het ouderplatform HAVOplus zich bezig. Zes jaar HAVOplus ouderplatform leert dat zorgleerlingen, zeker in deze groep, nooit over één kam geschoren kunnen worden. Het onderwijs zelf echter blijft hardnekkig geloven in vormen van zorgverlening rond het standaard productieproces of in aangepaste productiestraten. **Het mag duidelijk zijn dat dit veel kinderen optimale kansen ontnemt.***

De minister constateert in haar brief dat het aantal zorgleerlingen sinds 2003 met 65 % is toegenomen. “Inmiddels is er iets mis met ruim 10 % van de leerlingen in het primair onderwijs en 20 % in het voortgezet onderwijs”, schrijft ze. Alarmerend, dat zijn we met haar eens; er gaat zeker iets mis in het onderwijs. Maar bij de maatregelen die zij daaraan verbindt, plaatsen wij vraagtekens. *Gaat het hier niet om de rechtvaardiging van enkele forse bezuinigingsposten? Want als er over een grote druk om te labelen in de school wordt gesproken, vergeet de minister de behoefte om leerlingen te labelen door de invoering (ook in 2003!) van het zogenaamde “meten is weten”-beleid door de inspectie!*

Een correcte labeling met de bedoeling leerlingen beter te begeleiden (en niet om het klassengemiddelde omhoog te helpen) is juist cruciaal. Hoe kun je anders bepalen welke zorg er nodig is? Of denkt de minister soms dat de bijgeschoolde docent dit voor zijn rekening gaat nemen. Labeling is soms niet te vermijden. *De diagnosticering van leerlingen wordt ook niet door het onderwijs verzorgd, maar door onafhankelijke deskundigen (meestal psychiatrie). Detailinformatie uit het diagnosticeringsproces is wel degelijk relevant om de vinger op de uniciteit van een kind / leerling te leggen. Hier gebruik van maken in de zorgverlening is effectiever dan het enige wat anders nog rest, sturen op gedragsmatige symptomen. Nog los van het feit dat veel gedrag onzichtbaar is. Ook in de (prestatie-)beoordeling van de samenwerkingsverbanden (en de scholen) spelen “zorgleerlingen” een belangrijke rol. Dus voor de effectiviteit daar is ook een goede begripsvorming van belang.*

Een bijkomende interessante confrontatie rondom het begrip ‘zorgleerling’ ligt na 2018, wanneer de financiering in de samenwerkingsverbanden gebaseerd is op het totaal aantal leerlingen (onafhankelijk van het percentage zorgleerlingen) en juist bij die prestatiebeoordeling de invloed van de zorgleerling (en dus het aantal) een rol speelt.

Waar de minister gelijk in heeft is ongewenste labeling door de druk om te labelen (het lgf - systeem), maar vergeet dan ook het “meten is weten”- beleid niet!

Deze druk duidt naar ons inzien op geheel iets anders:

De onmacht van het onderwijs om in de praktijk met (meestal de gedragsverstorende) zorgleerlingen om te gaan en ook het leerproces zelf daarbij nog te waarborgen:

1. Geen mens weet hoe je les moet geven in volle klassen met zo'n 30 leerlingen (desnoods 25 leerlingen), kindgericht, d.w.z met onderwijs aan alle subgroepen van laagbegaafd tot aan hoogbegaafd, waarvan er in het basisonderwijs nu gemiddeld 3 (of 2,5) leerlingen een andere aanpak behoeven (en daarbij zijn de eenvoudige problemen als “dyslexie” e.d. niet eens meegeteld!). Gedragsproblemen die waarschijnlijk *mede* door WSNS in het reguliere basisonderwijs zijn ontstaan (er zijn een aantal leerlingen die baat hebben bij rust, veiligheid en regelmaat), die in het verleden door één leerkracht gemakkelijk kon worden geboden, maar doe dat *nu* maar eens in je eentje met 30 leerlingen. Denk hierbij ook aan het rapport Dijsselbloem!
2. Het voortgezet onderwijs wordt *juist op dit moment* overspoeld met “zorgleerlingen” (en leerlingen die er in hun gedrag op lijken) komend vanuit het basisonderwijs, maar het v.o. is gewend om als vanouds klassikaal / frontaal les te geven aan leerlingen met hetzelfde intellectuele niveau. Gevolg: paniek! Het aantal gelabelde leerlingen is daardoor 2 maal zo groot geworden als in het basisonderwijs!
3. Door de sterk veranderde samenleving is het noodzakelijk geworden om een groep leerlingen met een zeer afwijkende leerstijl te leren herkennen. Anders dan bijv. Nieuw Zeeland is er hier geen deskundigheid in Nederland om met verschillende leerstijlen om te gaan! Het ‘niet kunnen herkennen’ of zelfs ‘ontkennen’ van een andere leerstijl, maakt dat meer leerlingen zich gedragsmatig ongewenst ontwikkelden of kunnen gaan ontwikkelen.
4. Leren ‘leren’ of leren studeren is (anders dan in bijv. België) geen item voor de onderwijsinspectie en wordt daarom vaak niet aangeboden in het voortgezet onderwijs. Terwijl het meer loslaten van structuur (soms ongewild) dit juist voor een bepaalde groep leerlingen wel vereist!

Wij denken dat, als er voor het onderwijs geen andere insteek wordt gekozen, de zorg in het onderwijs na 2012 zal blijven wat het nu is geworden:

Een groep mensen die zich *zorgen maakt* en niet weet hoe ze *de eigenlijke zorg* in de klassenpraktijk gestalte kan geven. *En daarbij maakt het niet uit welke zorgpartijen rond de tafel zitten!*

B. Passend Onderwijs voor ieder kind?

In haar brief schrijft de minister dat het doel van Passend Onderwijs moet zijn zo goed mogelijk onderwijs te bieden aan ieder kind, ongeacht de extra zorgbehoefte. Dat op zich is een uitstekend doel (ondanks dat het invoeren ervan in de praktijk weerbarstiger is).

Echter, in de door de minister geproduceerde stukken, komt in het voortgezet onderwijs de *zorgleerling boven VMBO - niveau* niet voor! De minister heeft het na het VMBO nog over het MBO, alwaar refererend aan de Wet Gelijke Behandeling, een vorm van zorgplicht is.

Zit je echter als leerling op HAVO of VWO en heb je (voor het gemak even zo geformuleerd) ongediagnosticeerd of gediagnosticeerd “cluster 4” – achtig gedrag, dan behoor je binnen het nieuwe stelsel blijkbaar niet tot een zorgdoelgroep. Nergens in brief of wettelijk kader wordt er expliciet naar deze kinderen of hun opleidingsniveau verwezen, laat

staan naar een bekostigingssysteem voor zorgleerlingen op die plekken. En mochten deze kinderen zelfs doorstromen naar HBO of WO, dan komen ze bij instellingen terecht die onbenoemd blijven in de beoogde wet én ook geen bekostiging in dit kader ontvangen om aan de (toch echt nog steeds) benodigde zorg invulling te geven.

Het huidige onderwijs boven VMBO weet zich *over het algemeen* geen raad met deze leerlingen ondanks de inzet van “rugzakjes” maar blijft wel toename van gedragsproblemen signaleren. Gedragsproblemen, waar het voortgezet onderwijs niet op zat / zit te wachten en die het onderwijs aan deze kinderen (en andere leerlingen) laat stagneren, gewend als het voortgezet onderwijs was aan uitgeselecteerde groepen leerlingen qua niveau.

In het huidige Passend Onderwijs zakken deze kinderen vaak door naar een onderwijsniveau waarin ze wel een voldoende cijferlijst kunnen produceren. Het zal niemand verbazen dat dit dan veelal het al wat meer gestructureerde VMBO is. Het VMBO, een in 1999 ingevoerde samenvoeging van de bestaande leervormen *het voorbereidend beroepsonderwijs (vbo), het lager beroepsonderwijs (lbo), het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (mavo)* en sommige vormen van *voortgezet speciaal onderwijs*, heeft meer expertise en mogelijkheden om met beoogde zorgleerlingen om te gaan, maar ook niet meer dan dat! In het VMBO is afstromen door deze vele structuren vaak zelfs erg gemakkelijk (ook voor intelligente leerlingen) tot zelfs aan het laagste niveau toe!

Conclusie is in ieder geval dan ook dat deze groep leerlingen een expliciete plek moet krijgen binnen het te ontwikkelen wettelijk kader!

Dat er ook daadwerkelijk Passend Onderwijs voor hen geboden wordt, zodat zij op hun niveau kunnen functioneren op school en in de maatschappij.

Uiteraard betekent dat ook HBO en WO aangesproken worden op hun zorgplicht én kunnen rekenen op een extra vergoeding ter bekostiging hiervan.

C. Van primair naar voortgezet onderwijs en “borgen van goede, adequate zorg” bij overgang van de ene naar de andere school

In brief en wettelijk kader wordt het logische onderscheid gemaakt tussen primair en voortgezet onderwijs. Echter de overgang van het primair naar het voortgezet onderwijs zou wel wat meer aandacht kunnen krijgen. Het is **het** moment waarop de zorgvuldig en met de nodige inspanning opgebouwde zorgstructuur naadloos moet worden overgenomen door het voortgezet onderwijs.

Dit verloopt misschien wel goed als sprake is van speciaal primair onderwijs naar speciaal voortgezet onderwijs. Maar in het reguliere onderwijs is dit minder vanzelfsprekend. Het is uiteraard van belang dat het onderwijskundig rapport, waarin dan ook de zorgsituatie is opgenomen, mee gaat naar de volgende school. Maar dat is niet echt anders dan wat er vandaag allemaal al aan papieren wordt ingevuld en meegestuurd. *Het gaat er dus om wat er meegedaan wordt in het voortgezet onderwijs. Hoe de zorg én het onderwijs dus vervolgens wordt ingevuld.*

Om te borgen dat deze overgang goed gaat verlopen, kan aanvullend toezicht vanuit de inspectie op een goede overdracht qua zorg van de ene naar de andere school worden ontwikkeld (en dan niet alleen van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs maar ook bij overplaatsing van de ene school naar de andere).

Er zal een inspanningsverplichting moeten komen dat goede, adequate zorg aangeboden door de ene school, kwalitatief zal worden geborgd door de andere school. Mocht deze zorg niet goed en adequaat zijn geweest, dan moeten beide scholen samen zorgen voor de opzet naar betere zorg. Ook uit mislukken kan lering worden getrokken!

Dit is absoluut van belang voor de leerling. Maar het is ook een soort garantie dat de bekostigde inspanningen gepleegd in het basisonderwijs (maar ook in andere vormen van onderwijs) hun waarde behouden in het vervolgtraject.

D. De zorgkwaliteiten van het onderwijs zelf en de overgang in augustus 2012

De minister schrijft dat het de helft van de leraren in het onderwijs niet lukt om het onderwijs goed af te stemmen op verschillen tussen leerlingen, omdat zij hiervoor onvoldoende zijn toegerust. Vergroting van de zorgvraag en zorgoplossing in het onderwijs, zoals de minister voorstelt, zal dit probleem alleen maar vergroten. Het bijscholen van de leraren ziet de minister als de oplossing om al deze problemen aan te pakken.

Dat dit een meervoudige versimpeling van de werkelijkheid is, wordt bevestigd door de huidige zorgverstrekkers en ook het lerarenkorps zelf. Maar als de minister zichzelf hierin serieus neemt, dan moet ze niet wachten tot 2012 om de eerste 100 miljoen hiervoor vrij te maken. Dat moet ze direct doen of de invoeringsdatum uitstellen: **Investeren vanaf vandaag**. Anders wordt het zorggat per 2012 zó groot dat alle betrokken partijen uit onderwijs, zorg en met name de leerlingen, daar nog jaren last van zullen hebben.

Dan nog het volgende. De Ambulante Begeleiding van de REC's en de lerarenopleidingen zijn er in 8 jaar niet in geslaagd om het regulier onderwijs beter toe te rusten op Passend Onderwijs. Het lijkt ons nuttig dat de Tweede Kamer de effectiviteit van de voorgestelde scholing borgt. Dan moet je ook – als minister – weten waar de Ambulante Begeleiding tot dusver mank ging. Onze analyse is, dat de crux is, dat het ontbreekt aan vaardigheden om de veranderingen door te voeren (en niet alleen daaraan: zie ook de genummerde aantekeningen in stuk A). Vaardigheden en mogelijkheden ontbreken bij leerkrachten, schoolleiders en AB-ers. Goede AB-ers hebben beperkt positie en zijn vaak snel onderdeel van het schoolsysteem. Wat er ook aan scholing, training en advisering wordt opgezet. Het lijkt ons verstandig om na te gaan hoeveel invloed de minister heeft op de effectiviteit van voorziene scholing. Onze ervaring is dat de scholen – onder begeleiding van ervaren ouders – nog vele jaren nodig hebben om zich de vaardigheden marginaal eigen te maken. Dan hopen we dat de overheid zorgt voor de mogelijkheden!

Wij houden het vooreerst bij deze items. Er valt wel meer af te dingen op het beleid van de minister. Indien gewenst reageren wij graag op gerichte vragen. We zijn ook in staat om inventarisaties te doen onder ouders.

HAVOplus ouderplatform
Henk Santing,
Jeroen Veltheer,
Jan Steenhuis

secretariaat@havoplus.nl

06-.....